

1868-2018 | Červený kříž na území českých zemí před vznikem ČSR

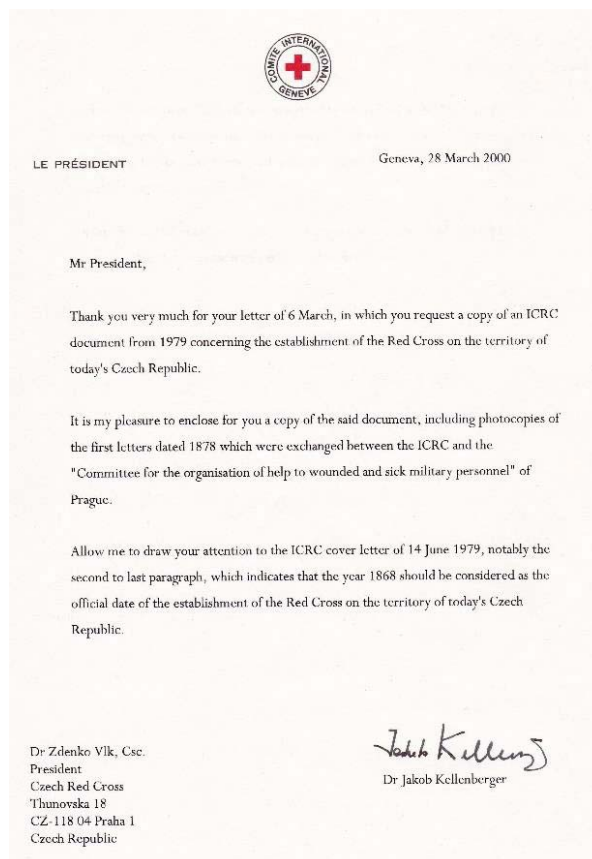
5. září 2018

Československý červený kříž není samozřejmě historicky první organizací Červeného kříže působící na našem území. Je známo, že Rakousko nebylo zpočátku myšlenec Červeného kříže nakloněno, konference ke sjednání první Ženevské úmluvy se r. 1864 odmítlo zúčastnit s poukazem, že „svou sanitní organizaci považuje za vyhovující“. Teprve válka s Pruskem, které naopak vznik Červeného kříže i Ženevskou úmluvu podporovalo, v níž byli v pruských nemocnicích léčeni také rakouští ranění, které jejich vlastní armáda zanechala na bojišti, přiměla mocnářství ke změně názoru a 21. července 1866 Rakousko přistoupilo k Ženevské úmluvě o zlepšení osudu raněných v polních armádách. To otevřelo cestu zakládání organizací Červeného kříže na území mocnářství. Těmito organizacemi v českých zemích byly **Vlastenecký pomocný spolek pro Království české** a **Vlastenecký pomocný spolek pro Moravu**¹, což odpovídalo tehdejšímu státoprávnímu uspořádání. Jejich stanovy byly schváleny v prvním případě 5. září **1868** a v případě moravského spolku 11. prosince **1870**.

Obě tyto organizace, stejně jako organizace v ostatních královstvích a zemích Rakouska (tzv. Předlitavska), na byly nezávislé až do vytvoření říšského svazu Červeného kříže – **Rakouské společnosti Červeného kříže**, k němuž došlo teprve 15. března **1879**. Prvním předsedou Rakouské národní společnosti se stal Karel baron Tinti a společnost se těšila záštitě („Nejvyššímu protektorátu“) císaře Františka Josefa I. a císařovny Alžběty.

Ustavení Rakouské společnosti Červeného kříže tvořené zemskými spolky znamenalo také vložení sousloví „Červeného kříže“ do názvů jednotlivých zemských spolků, tedy nesly pojmenování „Zemský pomocný spolek Červeného kříže pro království České“ a „Vlastenecký zemský spolek pomocný Červeného kříže pro Moravu“. Bylo rovněž impulsem pro ustavení ženské větve Červeného kříže – tedy „vlasteneckých spolků pomocných paní“² při českém i moravském vlasteneckém pomocném spolku, které převzaly péči o dodávání ošetřovatelek pro rezervní nemocnice.

Jak v roce 1979, resp. 2000, oficiálně potvrdil Mezinárodní výbor Červeného kříže (viz foto), může se jak Československý, tak i Český červený kříž pokládat za nástupce Vlasteneckého pomocného spolku pro Království české. To řadí Český červený kříž v pořadí vzniku na významné **13 místo** mezi stávajícími 191 národními společnostmi – dříve, než v českých zemích, byly národní společnosti Červeného kříže založeny jen v Belgii,

¹ To, že oba spolky neměly ve svém názvu slova „Červený kříž“ nebylo tehdy ničím neobvyklým, ke změně začalo v mezinárodním měřítku docházet až ve druhé polovině sedmdesátých let 19. století.

² Užíváno bylo též označení „dámský“ nebo „ženský“ spolek pomocný, německy „Frauen-Hilfsverein“.

Španělsku, Francii, Prusku, Itálii, Portugalsku, Švédsku, Norsku, Švýcarsku, Rakousku, Rusku a Nizozemí.

Spolky Červeného kříže v českých zemích se v duchu idejí stojících u zrodu Červeného kříže zaměřovaly na přípravu zdravotnické služby pro dobu války, dále na přípravu zdravotnického personálu a též na obecně charitativní činnost.

V oblasti činnosti **pomocné zdravotnické služby armády** zajišťovaly oba spolky Červeného kříže vybavení a především zdravotnický i administrativní personál pro mobilizační nemocnice – v Praze to byla nemocnice zřizovaná v objektu Ferdinandových kasáren v Karlíně o 800 lůžcích, v Brně pak Spolkový rezervní špitál o 600 lůžcích. Dále zřizovaly spolky tzv. bezplatná lůžka pro raněné a zejména rekonvalescenty v dalších objektech, celkem tato kapacita činila cca 4.000 lůžek. K tomu ovšem disponovaly materiálem a personálem pro přepravní kolony raněných vojáků.

Další personál poskytovaly zdravotnickým zařízením, jejichž kapacity se dle mobilizačních plánů rozvíjely v případě války, k doplnění kmenového zdravotnického personálu.

Významnou činností bylo i založení **ošetřovatelské školy**, první na území Rakouska. Přijat byl řád ošetřovatelské péče a první běh se uskutečnil v Praze od 1.6. do 20.12.1874 za účasti 31 posluchačky. Školu pro ošetřovatelky provozoval Červený kříž také v Brně. Velmi dobrých výsledků dosáhly tyto školy v době I. světové války a po r. 1918 je převzal ČSČK.

Charitativní činnost zahrnovala jednak finanční příspěvky invalidům, vdovám a sirotkům a pomoc v případě povodní aj. živelních pohrom. Spolky byly připraveny poskytovat pomoc např. i pro situaci epidemie cholery.

Vedení obou spolků tvořila především aristokracie, vyšší státní úřednictvo, vyšší duchovní či též lékaři a lékárníci. Krom příspěvků od movitého členstva získával již tehdy Červený kříž finance veřejnými sbírkami. Počet členů činil na přelomu století již kolem 9.300 osob, z toho moravský spolek vykázal přibližně 3.300 členů a členek. Spolkové jmění tehdy činilo 390 tisíc zlatých, z toho český spolek cca 250 tisíc.

Činnost Červeného kříže se zaktivizovala v době první světové války, kdy bylo rozvinuto přes 6.000 lůžek a zapojeno několik tisíc dobrovolných ošetřovatelek. Pro zajištění dopravních kolon pro raněné vojáky byly do podřízenosti Červeného kříže dány i personál a prostředky Sdružení dobrovolného hasičstva a bylo vytvořeno 860 dopravních kolon v Čechách a 100 na Moravě. Zapojeno do nich bylo 13.000 dobrovolných hasičů a přepravily 8,1 milionu raněných...

Úryvek z připravované publikace autorů M.Jukla a J.Majrichové ke 100. výročí založení Československého červeného kříže